

# Tusen ljus i höstmörkret

## Berättelse

Om du är i Sverige på senhösten kommer du kanske att se en vacker syn på en kyrkogård: tusentals små ljuslågor som lyser i mörkret. Det är alla helgons dag. Det är en rörlig helgdag, vilket betyder att den inte ligger på samma datum varje år. Den infaller alltid på en lördag mellan den 31 oktober och den 6 november. Just då är dagarna korta och kvällarna mörka, och därför syns ljusen extra tydligt.

I äldre tid handlade dagen om att hedra helgonen, alltså särskilt heliga personer i kyrkan. I vår tid handlar den framför allt om något annat: att minnas de döda. Många går till en grav där en släkting eller en vän ligger begravnen. De tänder ett ljus, lägger kanske ner blommor och står stilla en stund. För många är det ett lugnt och fint sätt att tänka på dem man saknar.

Att tända ljus på gravar känns kanske som en gammal svensk tradition, men den är faktiskt ganska ung. Seden uppstod i Sverige först omkring 1920-talet. Enligt Isolf, Institutet för språk och folkminnen, var man tidigt ute på Värmdö kyrkogård. Sedan spreds seden på bred front efter andra världskriget. En undersökning från början av 1960-talet visade att gravljus på alla helgons dag förekom på omkring 91 procent av landets kyrkogårdar. På bara några årtionden hade alltså seden blivit nästan helt vanlig.

Dagen har en lång historia som helgdag. Den togs bort vid en kalenderreform 1772 och återinfördes 1953. Då bestämde man att den alltid skulle falla på en lördag. I dag ordnar många kyrkor och kyrkogårdar öppna kyrkor den här kvällen, med kaffe, musik och ljusvandringar. Det är en stilla högtid, men också en stund för gemenskap.

Strax före alla helgons dag firas Halloween, den 31 oktober. Det är en helt annan högtid, även om de två ligger nära varandra i kalendern. Halloween har sina rötter i den keltiska festen Samhain, och namnet kommer från engelskans All Hallows' Eve, alltså kvällen före alla helgons dag.

Halloween med utklädnad och godis växte fram i Sverige framför allt under 1990-talet. I dag är det en etablerad högtid, särskilt populär bland barn och unga. Många människor upplever de två dagarna olika: för en del är Halloween bara en rolig fest, medan alla helgons dag är allvarlig och viktig.

## Ordlista

ORD	FÖRKLARING
rörlig helgdag	en helgdag som ligger på olika datum olika år
infalla	inträffa; ligga på en viss dag
hedra	visa respekt och aktning för någon
helgon	en särskilt helig person i kyrkan

<b>ORD</b>	<b>FÖRKLARING</b>
minnas	tänka på och komma ihåg någon eller något
begraven	nedlagd i en grav efter sin död
sed	en vana eller tradition som många delar
uppstå	börja finnas; komma till
kalenderreform	en stor ändring av kalendern
etablerad	fast och välkänd; något som har funnits ett tag

## Läsförståelsefrågor

---

1. När infaller alla helgons dag?
  1. Alltid den 31 oktober varje år.
  2. På en lördag mellan den 31 oktober och den 6 november.
  3. På julafton i december.
2. Vad handlar alla helgons dag mest om i vår tid?
  1. Att hedra kungen.
  2. Att minnas de döda.
  3. Att fira skördens slut.
3. Vad säger texten om seden att tända ljus på gravar?
  1. Den är mycket gammal och har funnits i hundratals år.
  2. Den är ganska ung och uppstod omkring 1920-talet.
  3. Den kommer från Halloween.
4. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
  1. Alla helgons dag ligger på samma datum varje år.
  2. Seden med gravljus spreds på bred front efter andra världskriget.
  3. Alla svenskar tänder ljus på en grav den här dagen.
5. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**.
  1. Halloween och alla helgons dag är två olika högtider.
  2. Halloween firas den 31 oktober.
  3. Halloween är den största högtiden i Sverige.
6. Varför syns ljusen på kyrkogården så tydligt just på alla helgons dag? Svara med stöd i texten.
7. Texten säger att seden att tända ljus "faktiskt är ganska ung". Vilka uppgifter i texten visar att det stämmer?
8. Varför tror du att texten skriver att människor "upplever de två dagarna olika"? Vad vill den visa med det?

## Facit

1. På en lördag mellan den 31 oktober och den 6 november.
1. Att minnas de döda.
1. Den är ganska ung och uppstod omkring 1920-talet.
1. nej (det är en rörlig helgdag som ligger på olika datum) b) ja c) det står inte i texten (texten säger "många", inte "alla")
1. ja b) ja c) det står inte i texten (texten säger att den är etablerad och populär, men inte att den är störst)
- Exempel på svar: Dagen infaller på senhösten när dagarna är korta och kvällarna mörka. Därför syns de många små ljuslågorna extra tydligt i mörkret.
- Exempel på svar: Seden uppstod först omkring 1920-talet, spreds på bred front efter andra världskriget och fanns på omkring 91 procent av kyrkogårdarna först i början av 1960-talet. Den har alltså bara funnits i ungefär hundra år.
- Exempel på svar: Texten vill visa att människor tänker olika om högtiderna och inte värdera någon av dem. För en del är Halloween bara en rolig fest, medan alla helgons dag känns allvarlig och viktig. Texten är neutral och säger inte att den ena är bättre.

*Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.*

### FÖR LÄRAREN

Texten passar för att öva på att läsa årtal och statistik i ett sammanhang (1772, 1953, 1920-talet, 91 procent) och för enkel källkritik kring hur gammal en tradition egentligen är. Tema: hur man minns de döda i Sverige och hur en ny sed snabbt kan bli vanlig. Fråga 8 är en inferensfråga om neutralt språk och olika upplevelser. Var lyhörd för att ämnet död kan beröra elever olika. Låt gärna eleverna jämföra alla helgons dag med minnesdagar och seder för de döda i sina egna länder.

## Diskussionsfrågor

- Finns det en dag eller högtid där du kommer ifrån då man minns de döda? Berätta hur den ser ut.
- Texten säger att seden med gravljus blev vanlig på bara några årtionden. Varför tror du att en ny tradition kan spridas så snabbt?
- Halloween och alla helgons dag ligger nära varandra men är olika. Tycker du att det är ett problem att de blandas ihop, eller spelar det ingen roll?
- **Skriv (5 meningar):** Beskriv en tradition från ditt land som handlar om att minnas någon eller något. Vad gör man, när på året sker det, och varför är det viktigt?

---

## Källor och faktagranskning

- Institutet för språk och folkminnen (Isof) – Alla helgons dag: <https://www.isof.se/utforska/kunskapsbanker/lar-dig-mer-om-arets-namn-och-handelser/handelser/alla-helgons-dag>
- Institutet för språk och folkminnen (Isof) – Halloween: <https://www.isof.se/utforska/kunskapsbanker/lar-dig-mer-om-arets-namn-och-handelser/handelser/halloween>
- Nordiska museet – Alla helgons dag: <https://www.nordiskamuseet.se/utforska/hogtider/alla-helgons-dag/>
- Nordiska museet – Halloween: <https://www.nordiskamuseet.se/utforska/hogtider/halloween/>

Faktagranskad mot Isof och Nordiska museet i juni 2026. Nyckelfakta: Alla helgons dag är en rörlig helgdag som infaller på lördagen mellan den 31 oktober och den 6 november. I äldre tid handlade dagen om att hedra helgonen, men i vår tid handlar den framför allt om att minnas de döda. Dagen togs bort som helgdag vid en kalenderreform 1772 och återinfördes 1953, då man bestämde att den alltid skulle falla på en lördag. Seden att tända ljus på gravar uppstod i Sverige först omkring 1920-talet (enligt Isof tidigt på Värmdö kyrkogård) och spreds på bred front efter andra världskriget; en undersökning från början av 1960-talet visade att gravljus förekom på omkring 91 procent av landets kyrkogårdar. Halloween firas den 31 oktober, har rötter i den keltiska festen Samhain och fick sitt namn av engelskans All Hallows' Eve, kvällen före alla helgons dag; firande med utklädnad och godis växte i Sverige framför allt under 1990-talet. Halloween och alla helgons dag är två olika högtider, även om de ligger nära varandra i kalendern. OSÄKERHETER OCH MYTER: Det exakta startåret för gravljus-seden är osäkert – Isof anger "omkring 1920-talet", så texterna skriver allmänt och inte som en exakt händelse. Att Halloween "kom" till Sverige ett visst år är en förenkling; olika källor pekar på sent 1980-tal till 1990-tal och en kommersiell lansering kring 1990, vilket attribueras försiktigt. Den folkliga förklaringen att gränsen mellan levande och döda var "som tunnast" under Samhain markeras med "det sägs" / "en vanlig förklaring är". Att Halloween skulle "tränga undan" alla helgons dag är en värdering – texterna håller detta neutralt och beskriver i stället att människor upplever högtiderna olika.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-25.